

Taxering och uppörd samt folkbokföring

Kritik mot Skatteverket för att ha grundat ett beslut om ändring av barns folkbokföring på en vårdnadshavares muntligt lämnade uppgifter

(Dnr 3667-2011)

Anmälan

A.P. framförde i en anmälan, som kom in till JO i juli 2011, klagomål mot Skatteverket med anledning av handläggningen av ett folkbokföringsärende avseende hennes två barn. Hon uppgav bl.a. att hon per telefon blivit tillfrågad av en handläggare vid Skatteverket om ändring av barnens folkbokföringsadress till deras fars adress på grund av att fadern hade gjort en anmälan till Skatteverket om flyttning av barnen. Enligt A.P. förklarade hon för handläggaren att det inte var aktuellt att ändra barnens adresser men Skatteverket ändrade därefter – trots att A.P. varken skriftligen eller muntligen hade godkänt detta – barnens folkbokföringsadresser till faderns adress.

Till anmälan var fogad en tjänsteanteckning upprättad av Skatteverket med anledning av ett telefonsamtal med A.P. den 12 juli sedan hennes begäran om omprövning av beslutet om ändring av barnens adresser hade avvisats. I handlingen angavs bl.a. att det i ärendet fanns dokumenterat att A.P. den 16 maj hade ringt till handläggaren vid Skatteverket och godkänt anmälan om flyttning för barnen.

Utredning

Handlingar i det aktuella ärendet begärdes in och granskades. Härav framgick bl.a. att det på en av handlingarna hade gjorts en handskriven och undertecknad notering, daterad den 16 maj 2011, med lydelsen ”Mamman ringer och godkänner flyttningen”.

Ärendet remitterades till Skatteverket för upplysningar och yttrande om handläggningen av ärendet. Härvid skulle särskilt framgå vilka överväganden som gjorts i fråga om att lägga A.P:s per telefon lämnade uppgifter till grund för beslut i ärendet. Skatteverket inkom, genom verksjuristerna Kristina Skottke Karlsson och Peter Henning, med ett remissvar och anförde följande.

Utredning

Skatteverkets huvudkontor har hämtat in yttrande från Skatteverkets Västra region. Av yttrandet och utredningen i övrigt framgår bland annat följande.

A.P:s och K.A:s barn M.A. (*personnummer här utelämnat; JO:s anmärkning*) och J.A. (*personnummer här utelämnat; JO:s anmärkning*) var sedan tidigare folkbokförda hos sin mor, A.P.

Den 29 april 2011 kom en anmälan om flyttning in till Skatteverket undertecknad endast av barnens far, K.A. Anmälan avsåg barnen M.A. och J.A.

Skatteverket sände den 4 maj 2011 en förfrågan till barnens moder, A.P.

Den 16 maj 2011 ringde A.P. till Skatteverket och meddelade enligt en anteckning att hon godkände flyttanmälan gällande barnen. Handläggaren i ärendet antecknade detta på en utskrift av ärendet. Barnen registrerades på den nya adressen.

Den 23 juni 2011 kom A.P. in med en begäran om omprövning av Skatteverkets beslut rörande de två barnens folkbokföring.

Skatteverket beslutade den 6 juli 2011 att avvisa begäran om omprövning, eftersom endast en av de två vårdnadshavarna hade undertecknat begäran.

Den 12 juli 2011 ringde A.P. till Skatteverket och meddelade att hon inte hade samtyckt till ändring av barnens folkbokföring.

A.P. ringde den 2 augusti 2011 till Skatteverket för att tala med en chef om barnens folkbokföring. Chefen kontaktade därefter Skatteverkets rättsliga specialister i folkbokföring.

De rättsliga specialisterna i folkbokföring meddelade den 3 augusti 2011 att Skatteverkets beslut gällande barnens folkbokföring skulle omprövas, eftersom de ansåg att anteckningen om A.P:s samtycke till barnens flyttning var alltför bristande.

Skatteverket annullerade den 17 augusti 2011 sitt beslut att ändra barnens folkbokföring till faderns adress (*adress här utelämnad; JO:s anmärkning*). Barnen blev därmed oförändrat folkbokförda tillsammans med sin moder, A.P.

Rättslig reglering m.m.

Av 15 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet ska antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.

I Skatteverkets handledning Rätt handlagt 2011 (SKV 119 utgåva 5) s. 86 anges bland annat att det "kan vara praktiskt att uppgifter som erhålls vid samtal med en enskild antecknas direkt och att anteckningarna gås igenom med den enskilde innan samtalet avslutas".

Av ett svar från expertgruppen folkbokföring den 24 januari 2006 framgår bland annat följande. Om en flyttansmälan för barn är underskriven av endast en vårdnadshavare är den normala hanteringen att skicka en förfrågan till den andre vårdnadshavaren. Om den andre vårdnadshavaren ringer upp och vill lämna medgivande per telefon kan detta godtas. Ett sådant muntligt samtycke ska dokumenteras i en tjänsteanteckning. Om det bedöms finnas minsta risk för missförstånd eller missuppfattning ska skriftligt samtycke infordras. Däremot bör inte skattekontoret på eget initiativ ringa upp vårdnadshavaren och fråga efter samtycke.

I ett ställningstagande den 11 augusti 2011 rörande tjänsteanteckning i samband med muntligt samtycke till flyttansmälan för barn har Skatteverket sammanfattat och förtydligat sin sedan tidigare gällande praxis. Av ställningstagandet framgår bland annat följande. Om en anmälan är underskriven av endast en vårdnadshavare är den normala hanteringen att skicka en förfrågan till den andre vårdnadshavaren. Om den andre vårdnadshavaren ringer upp och vill lämna medgivande per telefon kan detta godtas. Ett sådant muntligt samtycke ska dokumenteras i en tjänsteanteckning. Av tjänsteanteckningen ska bland annat följande framgå: vem som tagit initiativ till samtalet, telefonnummer där den person som lämnat medgivandet kan nås, en notering om handläggaren kontrollerat att den som lämnat medgivande är medveten om att en flyttning kommer att registreras för barnet. Om det bedöms finnas minsta risk för missförstånd eller missuppfattning ska skriftligt samtycke begäras in.

Bedömning

Skatteverket mottog via inläsningscentralen en flyttanmälan för de två ovan nämnda barnen. Anmälan avsåg flyttning till adress (*adress här utelämnad; JO:s anmärkning*). Enligt anmälan var barnen sedan 31 januari 2011 redan bosatta på heltid på adressen. Anmälan inklusive följebrevet var undertecknat av barnens fader, K.A. Båda föräldrarna har gemensam vårdnad av barnen.

Eftersom den inkomna flyttanmälan för de två barnen endast var undertecknad av barnens fader sände Skatteverket enligt gällande arbetsrutin en förfrågan till barnens moder. A.P. ringde till handläggaren i ärendet som uppfattade samtalet på så sätt att A.P. samtyckt till att barnens folkbokföring ändrades enligt den inkomna anmälan. Handläggaren gjorde en tjänsteanteckning över samtalet där det framgick att modern samtyckt till barnens flytt och registrerade den nya adressen för barnen.

A.P. begärde därefter omprövning av Skatteverkets beslut att ändra barnens folkbokföring. Skatteverket avvisade begäran om omprövning, eftersom endast en av de två vårdnadshavarna hade undertecknat begäran om omprövning.

A.P. kontaktade därefter Skatteverket på telefon för att påtala att hon inte samtyckt till ändring av barnens folkbokföring.

Skatteverket ansåg att den tjänsteanteckning som fanns i ärendet gällande moderns samtycke inte uppfyllde kraven för en tjänsteanteckning. Skatteverkets beslut att ändra barnens folkbokföring omprövades. Barnen är därmed fortsatt folkbokförda tillsammans med sin moder A.P.

Skatteverket har den 11 augusti 2011 tagit fram ett nytt rättsligt ställningstagande där verket sammanfattar och förtydligar sin sedan tidigare gällande praxis rörande en flyttningsanmälan för barn underskriven av endast en vårdnadshavare. I ställningstagandet anges vilka krav som gäller för en korrekt tjänsteanteckning i samband med ett muntligt samtycke till flyttanmälan för barn.

Skatteverket kan konstatera att tjänsteanteckningen i detta ärende inte kan anses vara gjord i enlighet med gällande praxis.

A.P. bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret.

I ett beslut den 7 maj 2012 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Av utredningen i ärendet framgår att fadern till A.P:s två barn, om vilka föräldrarna hade gemensam vårdnad, i april 2011 gjorde en anmälan om flyttning av barnen från A.P:s adress till hans adress. Sedan Skatteverket med anledning av anmälan sänt en förfrågan till A.P. noterade en handläggare på en handling i ärendet att A.P. den 16 maj per telefon hade godkänt flyttanmälan. Barnen registrerades därefter på faderns adress. Beslutet grundades på det samtycke som A.P. enligt handläggarens notering hade lämnat muntligen till Skatteverket.

A.P. har emellertid såväl i anmälan till JO som till Skatteverket gjort gällande att hon vid kontakten med Skatteverket i maj motsatte sig att barnens adress ändrades och att den gjorda noteringen i ärendet således är felaktig.

Av Skatteverkets remissvar framgår att praxis vid myndigheten är att per telefon lämnat samtycke från en vårdnadshavare kan godtas, dock att det muntliga samtycket ska dokumenteras i en tjänsteanteckning med visst innehåll. Av myndighetens yttrande framgår vidare att det nu aktuella beslutet om ändring av barnens folkbokföring upphävdes vid förnyad omprövning den 17

augusti på grund av att noteringen i ärendet om A.P:s samtycke inte ansågs uppfylla kraven för en tjänsteanteckning.

Vad som framkommit föranleder följande uttalanden från min sida.

Anmälan om flyttning ska göras skriftligen. För barn under 18 år ska sådan anmälan göras av barnets vårdnadshavare (se 23 § första stycket, 25 § och 30 § första stycket folkbokföringslagen [1991:481]). I 14 § första stycket förvaltningslagen (1986:223), FL, föreskrivs vidare att om en part därefter vill lämna uppgifter muntligt i ärendet ska parten få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång. Myndigheten är skyldig att dokumentera uppgifter som lämnats muntligt och som kan ha betydelse för utgången i ärendet (15 § FL). Bestämmelsen i 14 § första stycket FL hindrar dock inte att en myndighet – när det behövs – begär att den som har lämnat en uppgift muntligt ska bekräfta den skriftligt (se Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 3:e uppl., s. 175). Exempel på fall där intresset av säkerhet i handläggningen har ansetts tala för att myndigheten bör begära en skriftlig bekräftelse är att någon per telefon återkallar ett överklagande (se RÅ 1979 2:36 och JO 1993/94 s. 177).

Som jag nämnt krävs enligt bestämmelserna i folkbokföringslagen att en anmälan om flyttning för barn ska göras skriftligen av barnets vårdnadshavare. Står barnet under båda föräldrarnas gemensamma vårdnad, ska således anmälan vara undertecknad av båda vårdnadshavarna. En anmälan som bara är undertecknad av en av de båda vårdnadshavarna kan alltså inte ensam ligga till grund för ändrad folkbokföring. Det ligger väl i linje med Skatteverkets skyldighet enligt 7 § FL att underlätta för de enskilda att i en sådan situation i stället för att avvisa anmälan bereda den andra vårdnadshavaren tillfälle att samtycka till den ändrade folkbokföringen. Men till skillnad från Skatteverket anser jag att ett sådant samtycke måste vara skriftligt. Det följer enligt min uppfattning av folkbokföringslagens krav på en skriftlig anmälan. Även bortsett från vad jag således anser följer av lag talar också rättssäkerhetshänsyn för att det inte är tillräckligt med endast muntligt lämnat samtycke, bl.a. mot bakgrund av att endast en av två gemensamma vårdnadshavare inte har rätt att överklaga ett beslut av nu aktuellt slag (se RÅ 1995 ref. 74).

Mot bakgrund av det nyss sagda anser jag följaktligen – oavsett utformningen av tjänsteanteckningen – att det var fel av Skatteverket att grunda beslutet om ändring av A.P:s barns folkbokföring på de uppgifter som hon enligt anteckningen i ärendet hade lämnat per telefon. Skatteverket förtjänar därför kritik.

Allvarlig kritik mot Skatteverket för dröjsmål med att meddela ett s.k. obligatoriskt omprövningsbeslut

(Dnr 3687-2011)

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 18 juli 2011, framförde G.S. klagomål mot Skatteverket. Han anförde bl.a. följande.

Skatteverket beslutade i omprövningsbeslut den 2 juli 2009 att påföra honom ytterligare skatt samt skattetillägg för taxeringsåren 2004–2008. Den 14 juli 2009 överklagade han beslutet till Länsrätten i Stockholms län. Den 22 juli 2010 kompletterade han sitt överklagande. Enligt 6 kap. 6 § taxeringslagen ska Skatteverket ”snarast” fatta ett obligatoriskt omprövningsbeslut. I hans fall hade det nu gått över två år från det att han överklagade och något beslut var fortfarande inte fattat. Detta var orimligt och mycket påfrestande för honom och hans familj.

Utredning

Av muntliga upplysningar som hämtades in den 27 oktober 2011 från Skatteverket framgick att Skatteverket inte hade fattat något obligatoriskt omprövningsbeslut ännu och att överklagandet inte var överlämnat till domstol.

Skatteverket anmodades därefter att yttra sig över G.S:s anmälan.

I ett yttrande den 25 januari 2012 anförde Skatteverket, genom enhetschefen Ulrika Lundström, bl.a. följande.

Utredningen

Skatteverkets huvudkontor har hämtat in yttrande från Skatteverkets Stockholmsregion. Av yttrandet och utredningen i övrigt framgår bl.a. följande.

Utredningen avseende G.S. initierades med anledning av att han använt utländska kontokort i Sverige. Skatteverket började därför att samla in information genom bl.a. tredjemansförelägganden. Kontoutdrag från svensk bank visade att betalningar gjorts till G.S:s eget bankkonto från Singapore och Jersey med honom själv som betalningsavsändare. Vidare framkom att G.S. utfört konsulttjänster för ett svenskt bolag.

I början av 2007 fick Skatteverket, efter att ha begärt handräckning från Storbritannien och Singapore, information om utländska bolag som G.S. haft koppling till. I mars 2007 kontaktade Skatteverket G.S. för första gången med anledning av de iakttagelser som gjorts om konsulttjänster, utländska konton, engagemang i utländska bolag, m.m.

Parallellt med utredningen avseende G.S. personligen har Skatteverket genomfört en skatterevision hos ett aktiebolag. Av det underlag Skatteverket har tagit del av framgår att aktiebolaget har avtalat med olika, i huvudsak, svenska slutkunder om försäljning av konsulttjänster. Under aktuella år har aktiebolaget förmedlat 32 konsulter. Skatteverket har fattat omprövningsbeslut avseende 24 av dessa konsulter. I utredningen har framkommit att en majoritet av konsulterna, däribland G.S., har kunnat disponera utländska bankkonton, i huvudsak i länder med sträng banksekretess.

Skatteverket har den 2 april 2009 avseende taxeringsåren 2004–2008 övervägt att beskatta G.S. för ej redovisade inkomster hänförliga till hans arbete som konsult. Den 2 juli 2009 har Skatteverket, efter föredragning i skattnämnd, meddelat omprövningsbeslut avseende taxeringsåren 2004–2008 som

– förutom beskattning av de inkomster G.S. har haft för de utförda konsultuppdragen – även behandlat frågan om skattskyldighet i Sverige.

G.S. har den 14 juli 2009 överklagat Skatteverkets omprövningsbeslut. Överklagandeärendet i fråga är alltjämt under handläggning hos Skatteverket. Skatteverket har den 16 juli 2009 med stöd av då gällande 17 kap. 2 § skattebetalningslagen medgett anstånd med betalning av skatten för de aktuella åren.

Då det var känt att G.S. fått betalningar till eget konto från Jersey, där han varit betalningsavsändare, var det för den fortsatta handläggningen motiverat att genom handräckning begära information från Jersey. Ett informationsutbytesavtal med Jersey trädde i kraft den 1 januari 2010. [– – –] Under sommaren 2010 begärde Skatteverket information från Jersey. I november 2010 kom svar in som bl.a. innehöll kontoutdrag från bankkonto på Jersey. De aktuella kontoutdragen är viktiga eftersom de enligt Skatteverket utgör en övertygande bevisning för att vidtagen beskattningsåtgärd är korrekt.

Motsvarande begäran till andra stater har gjorts även avseende andra konsulter som varit föremål för utredning. Skatteverket har handlagt de s.k. konsultärendena samordnat. Ärendena är komplicerade och ingår i ett avancerat upplägg med många inblandade.

Konsultärendena har också varit föremål för utredning hos Ekobrottsmyndigheten (EBM) och Skattebrottsenheten (SBE). [– – –]

Den 11 november 2011 fick Skatteverkets handläggare ta del av ett omfattande underlag från SBE av betydelse för utredningen, [– – –]. Kommunikation av uppgifterna pågår med G.S. När svarstiden går ut den 1 februari 2011 avser Skatteverket att snarast fatta det obligatoriska omprövningsbeslutet.

Bedömning

Enligt då gällande 3 kap. 1 § taxeringslagen (1990:324), TL, ska Skatteverket se till att ärenden blir tillräckligt utredda.

I då gällande 6 kap. 3–7 §§ TL finns bestämmelser om hur ett överklagande från en skattskyldig ska hanteras.

Enligt bestämmelserna ska Skatteverket snarast ompröva ett överklagat beslut, s.k. obligatorisk omprövning, såvida inte överklagandet ska avvisas eller hinder mot omprövning föreligger.

Om överklagandet inte avvisas eller förfaller ska Skatteverket överlämna överklagandet, sitt omprövningsbeslut och övriga handlingar i ärendet till förvaltningsrätten. Om det finns särskilda skäl får överklagandet lämnas över till förvaltningsrätten utan föregående omprövning.

Av förarbeten till taxeringslagen framgår att ett ärende innan det når domstol i princip ska vara färdigutrett. En handläggning som innefattar en grundlig utredning skapar visserligen garantier för ett materiellt riktigt beslut men kan å andra sidan bli så tidsödande att tidsaspekten framstår som en nackdel från rättssäkerhetssynpunkt.

JO har i flera tidigare ärenden tagit ställning till den närmare innebörden av tidsbegreppet snarast och då uttalat att bestämmelsen inte kan uppfattas på annat sätt än att Skatteverket ska behandla dessa ärenden med förtur. Endast i undantagsfall bör ett överlämnande ske senare än någon månad eller några månader från det att överklagandet kom in till Skatteverket.

Den utdragna handläggningstiden i ärendet beror bl.a. på att ärendet är komplicerat och att det har ansetts nödvändigt att hämta in uppgifter från annat land. Samordning har skett med andra ärenden och handläggningen hos SBE och EBM. [– – –]

Även med beaktande av detta kan handläggningstiden i överklagandeärendet – som överstiger två och ett halvt år – anses väl lång. G.S. har dock hela tiden haft anstånd med att betala skatten.

Skatteverket beklagar den olägenhet den långa handläggningstiden kan ha medfört.

G.S. inkom därefter med ett yttrande.

I ett beslut den 18 april 2012 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

I 6 kap. 6 § i den numera upphävda taxeringslagen (1990:324) anges att Skatteverket snarast ska ompröva ett överklagat beslut. Bestämmelsen gäller fortfarande för den handläggning som är aktuell i detta ärende.

Som Skatteverket har redogjort för har *JO* i tidigare ärenden uttalat att det inte kan uppfattas på annat sätt än att frågor om omprövning i samband med överklagande ska behandlas med förtur och att överlämnande till domstol endast i undantagsfall kan ske senare än någon eller några månader från det att överklagandet kom in till Skatteverket (jfr t.ex. *JO* 600-1999, 342-2003 och 3650-2003).

Jag ifrågasätter inte att det aktuella ärendet varit komplicerat och krävt viss ytterligare utredning för att omprövningen skulle vara meningsfull. Emellertid måste man utgå från att Skatteverket ansåg sig ha tillräckligt underlag för sitt beslut den 2 juli 2009. Det är då mycket svårt att förstå att Skatteverket, sedan G.S. överklagat beslutet, har arbetat under två år och nio månader med omprövningen av beslutet. Handläggningstiden är oacceptabel och Skatteverket förtjänar allvarlig kritik för det inträffade.

Jag noterar att Skatteverket beklagar den olägenhet den långa handläggningstiden kan ha medfört. Jag förutsätter att Skatteverket snarast fattar ett obligatoriskt omprövningsbeslut och, om detta inte medför att G.S:s yrkanden förfaller, omedelbart överlämnar ärendet till förvaltningsrätten för vidare handläggning.

Kritik mot Skatteverket för att inte ha behandlat ansökan om anstånd, för att inte ha lagt in den skattskyldiges nya adress i sitt system och för att inte ha efterforskat den rätta adressen när ett brev kom i retur. Kritik mot Kronofogdemyndigheten för att ha verkställt utmätningar utan att ha underrättat gäldenären enligt 4 kap. 12 § utsköningsbalken.

(Dnr 6867-2010)

Anmälan

I en anmälan, som kom in den 29 november 2010, framförde P.N. klagomål mot Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Han framförde bl.a. följande. Han var sedan år 2004 bosatt i Norge. Han hade kvar en bostadsrättslägenhet i Lund som han sålde år 2008. I maj 2009 gav han till Skatteverket in en ansökan om uppskov med betalningen av den reavinstskatt som uppstod i samband med försäljningen. Han fick inte någon respons från Skatteverket på ansökan om uppskov. Via banken fick han i september 2010 besked om att utmätning hade skett av fondandelar. Vid kontakt med Kronofogdemyndigheten framkom att myndigheten på uppdrag av Skatteverket genom tre utmät-

ningar i Swedbank och Handelsbanken ”plockat hem” reavinstskatten. Det framgick att Kronofogdemyndigheten inte hade hans aktuella utlandsadress men efter viss efterforskning beslutat om utmätning av tillgångar i nämnda banker. Efter ett antal kontakter med Skatteverket framkom att hans ansökan om anstånd hade inkommit till myndigheten den 5 maj 2009 men av någon anledning inte blivit registrerad i ärendet. Vidare framkom att aktuell utlandsadress fanns angiven i ansökan men att inte heller den hade lagts in i systemet. Den bristfälliga handläggningen hade medfört att han själv inte fått möjlighet att fatta beslut om hur reavinstskatten skulle betalas, t.ex. genom banklån, försäljning av aktier eller andra fonder, samt att han lidit och skulle komma att lida ekonomisk skada.

Utredning

JO tog del av infordrade handlingar från Kronofogdemyndigheten gällande bl.a. genomförd utmätning. Av dessa handlingar framgick att en underrättelse och ett utmättningsbeslut kommit i retur till Kronofogdemyndigheten, att en adressförfrågan gjorts till Norge och att svar inte inkommit. Någon uppföljning av förfrågan eller ytterligare efterforskningsåtgärder föreföll inte ha vidtagits.

Skatteverket och Kronofogdemyndigheten anmodades att, i de delar som rör respektive myndighet, göra en utredning och yttra sig över vad som framförts i anmälan.

Skatteverket anförde i avgivet yttrande, genom verksjuristerna Per Kjellson och Anders Delphin, bl.a. följande.

Skatteverket ska enligt 3 kap. 1 och 2 §§ taxeringslagen (1990:324) tillse att skatteärenden blir tillräckligt utredda och i samband därmed bereda den som berörs (den skattskyldige) tillfälle att yttra sig över denna innan ärendet avgörs, såvida detta inte bedöms onödigt.

Den som inte är obegränsat skattskyldig i Sverige är skattskyldig här endast för inkomst och förmögenhet med stark anknytning till Sverige. I förhållande till den som är begränsat skattskyldig tillämpar Sverige källstatsprincipen. De inkomster för vilka den begränsade skattskyldigheten föreligger finns uppräknade i 3 kap. 18–20 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), IL, 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, SINK, 7 § lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl., A-SINK och 1 § kupongskattelagen (1970:624), KupL.

De inledande bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481) behandlar frågor om fastställande av en persons bosättning samt registrering av uppgifter om identitet, familj och andra förhållanden som enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet får förekomma i folkbokföringsdatabasen.

Av 23 och 25–27 §§ folkbokföringslagen följer att den som flyttat, senast inom en vecka, ska anmäla detta till Skatteverket eller Försäkringskassan. Den som har utvandrat och ändrat sin adress i utlandet bör, bl.a. för tillvaratagandet av rätten att som svensk medborgare delta i val, skriftligen begära adressändring så att ändringen kan registreras i folkbokföringsdatabasen.

Skatteverkets bedömning

Inom beskattningsverksamheten hämtas uppgift om adress i huvudsak från basregistret (skatterregistret). Som stöd för både beskattning och folkbokföring tjänar folkbokföringsregistret.

Av utredningen i ärendet framgår att P.N. under perioden den 15 maj 2004 till den 24 september 2010, i Skatteverkets folkbokföringsregister (FOLKE) varit registrerad på bostadsadress KRISTIAN KROGHS GATE 28, 0186 OSLO, härfter benämnd gamla adressen.

Den 24 september 2010 folkbokfördes P.N. i FOLKE, på adressen FOUGSTADS GATE 2, 0173 OSLO, härfter benämnd nya adressen.

Den 28 november 2009 fastställde Skatteverket slutlig skatt att betala vid 2009 års taxering, för P.N., till 110 491 kr, vilket bokfördes på skattekontot den 12 mars 2010. Skatteverkets betalningskrav sändes till den i registret förekommande gamla adressen. Efter avstämning den 3 april 2010 sände Skatteverket ett betalningskrav på 112 340 kr, med sista betalningsdag den 24 april, och med information om eventuell restföring – återigen till P.N:s gamla adress. Beloppet 112 340 kr restfördes den 2 maj 2010 och Skatteverkets sista åtgärd – efter avstämning av P.N:s skattekonto samma datum – resulterade i att ett ytterligare betalningskrav om 1 178 kr sändes till hans gamla adress med information om eventuell restföring för det beloppet.

Av utredningen framgår att en ansökan om anstånd har kommit in till Skatteverket och att den inte föranlett något beslut från Skatteverkets sida. Detta är naturligtvis inte acceptabelt. Det är olyckligt att Skatteverket inte uppmärksammat att en ny adress i Oslo var angiven i ansökan om anstånd och att Skatteverkets brev därför skickades till fel adress.

Att Skatteverket inledningsvis missat att den i ansökan angivna adressen var en annan än den som fanns i Skatteverkets register kan i och för sig vara förståeligt. Det fanns inte något i ansökan som antydde att det var en ny adress. När Skatteverkets brev kom i retur hade det dock varit naturligt att ändå jämföra den i ansökan angivna adressen med den adress Skatteverket använt. När Skatteverket i september 2010 fick klart för sig att det fanns en ny adress gjordes en ändring i verkets register.

Ur den enskildes perspektiv är det naturligt att förvänta sig att frågor av detta slag fungerar utan problem. Skatteverket beklagar att så inte blev fallet den här gången.

Kronofogdemyndigheten (genom biträdande processägaren Karin Berglöf Hedar) kom in med ett yttrande. Inledningsvis hänvisades till ett yttrande från Södra verkställighetsavdelningen. Av detta framgick bl.a. följande.

Betalningsanmaning har skickats till P.N. i enlighet med 4 kap. 12 § utskickningsbalken och SVA (Södra verkställighetsavdelningen, JO:s anm.) har vid utskicket använt sig av den adress som har funnits registrerad i folkbokföringsregistret. SVA har verkställt den första utmätningen när betalning inte har inkommit i enlighet med anmaningen, d.v.s. efter avtidens utgång. Vid tidpunkten för utmätningen hade inte betalningsanmaningen kommit i retur till avdelningen.

När betalningsanmaningen väl har kommit i retur så har ny adress efterforskat. SVA har då använt sig av de register som KFM förfogar över och även skickat adressförfrågan via Behörig Myndighet i Stockholm. Den omständigheten att en betalningsanmaning kommer i retur innebär inte i sig ett hinder för fortsatt verkställighet och SVA har därför också verkställt ytterligare två utmätningar.

I bilagd promemoria från Margareta Löf, SVA, framfördes vidare bl.a. följande.

När en retur inkommer till KFM görs en adressefterforskning via de register som vi har tillgång till. Handläggaren har då inte hittat någon ny adress eller telefonnummer varför adressförfrågan skickades till Norge med stöd av OECD-avtalet. En sådan förfrågan skickas via Behörig Myndighet i Stockholm. KFM hade under våren och sommaren problem med adressförfrågningar till Norge. Detta blev känt först i juli månad för Utlandsteamet. Det är dock inte brukligt att påminna mottagandelandet innan åtminstone tre månader har passerat från förfrågan sändes. Det var således inte möjligt att påverka snabbheten på svaret.

Kronofogdemyndigheten gjorde följande bedömning

Enligt 4 kap. 10 § utsökningsbalken (UB) ska verkställighet ske så snart som möjligt efter det att de handlingar som behövs har kommit in till Kronofogdemyndigheten (KFM). Enligt 4 kap. 12 § UB ska KFM som huvudregel underrätta gäldenären om ett nytt mål som kommit in för verkställighet. Syftet är att bereda gäldenären möjlighet att antingen betala skulden frivilligt eller invända mot skulden om gäldenären anser att skulden är felaktig. Det finns inget krav på att underrättelsen ska ha delgetts gäldenären och enligt 6 kap. 1 § UF får underrättelsen skickas med vanligt brev. Endast om målets beskaffenhet kräver det ska underrättelsen delges. HK:s (Kronofogdemyndighetens huvudkontor, JO:s anm.) uppfattning är att P.N:s mål inte varit av den beskaffenhet att delgivning har krävts. Det är således inte hinder mot verkställighet av målet även om gäldenären inte fått del av underrättelsen. När KFM får indikationer på att gäldenären inte nåtts av myndighetens handlingar eftersöker KFM ny adress. Någon möjlighet att med stöd av 4 kap. 15 § UB begära adressuppgifter hos bank föreligger inte. Såsom framgår av Södra verkställighetsavdelningens yttrande har KFM efterforskat adressuppgifter.

Genom beslut den 5 oktober 2010 har Kronofogdemyndigheten beslutat att gallra uppgifterna om P.N:s skuld ur utsöknings- och indrivningsdatabasen, då uppgifterna har ansetts missvisande beträffande P.N:s vilja eller förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser. Att uppgifterna har gallrats innebär inte nödvändigtvis att handläggningen har varit felaktig.

Kronofogdemyndighetens huvudkontor gör bedömningen att handläggningen hos KFM har följt gällande regler.

P.N. yttrade sig över remissvaren.

I ett beslut den 23 februari 2012 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Skatteverkets handläggning

P.N. gav den 5 maj 2009 in en skrivelse till Skatteverket i vilken han begärde anstånd med att betala skatt på den realisationsvinst som uppstått vid försäljningen av hans bostadsrättslägenhet. I skrivelsen fanns också P.N:s aktuella utlandsadress angiven.

Av utredningen framgår att skrivelsen inte blivit registrerad i ärendet och att den därför inte heller föranlett något beslut från Skatteverkets sida. Den utlandsadress som P.N. uppgivit i ansökan lades inte heller in i systemet. Utredningen ger inte stöd för annat antagande än att dessa förbiseenden skett av misstag. Detta är självfallet beklagligt.

Med anledning av att P.N:s aktuella utlandsadress inte hade noterats av Skatteverket skickades myndighetens brev till fel adress. När brevet därför

kom i retur anser jag i likhet med Skatteverket att myndigheten borde ha företagit åtgärder för att försöka hitta den rätta adressen.

Sammanfattningsvis ger Skatteverkets handläggning anledning till kritik.

Kronofogdemyndighetens handläggning

Skatteverket lämnade därefter P.N:s skatteskuld till Kronofogdemyndigheten för indrivning.

Enligt 4 kap. 12 § utsökningsbalken (1981:774), UB, ska Kronofogdemyndigheten, innan utmätning sker, skicka eller lämna en underrättelse om målet till gäldenären. Som framgår av lagtexten är syftet med underrättelsen att gäldenären ska få tillräcklig tid att bevaka sin rätt. Gäldenären ska således få viss tid på sig att t.ex. betala, ställa säkerhet eller anvisa egendom till utmätning och i övrigt tillvarata sina intressen. Underrättelseskyldigheten gäller även om gäldenären bor utomlands. Kronofogdemyndigheten behöver emellertid inte skicka någon underrättelse om gäldenären saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han eller hon uppehåller sig. Enligt 6 kap. 1 § utsökningsförordningen (1981:981) ska underrättelsen delges om målets beskaffenhet kräver det.

Kronofogdemyndigheten har uppgett att P.N:s mål inte var av den beskaffenheten att delgivning krävdes. Jag har ingenting att invända mot den bedömningen. Kronofogdemyndigheten skulle således skicka underrättelsen till P.N. med vanligt brev. Myndigheten skickade också en underrättelse till den adress i Norge som fanns registrerad i folkbokföringsregistret. Myndigheten hade givetvis ingen anledning att tro att adressen inte var korrekt och visste inte heller något om bristerna i Skatteverkets handläggning. När den första utmätningen sedan ägde rum hade den tid inom vilken P.N. skulle betala för att undvika utmätning passerat, och brevet med underrättelsen hade ännu inte kommit i retur till Kronofogdemyndigheten. Det finns därför inte anledning att kritisera myndigheten för att den utmätningen verkställdes.

Kort därefter kom emellertid underrättelsen i retur. När en underrättelse kommer i retur med uppgift om att adressaten inte finns på den angivna adressen måste myndigheten, så långt som möjligt, försöka att efterforska en ny adress för att fullgöra sin skyldighet att underrätta gäldenären om målet. Som angetts ovan är det först om det inte kan klarläggas var gäldenären uppehåller sig som en underrättelse inte krävs.

Kronofogdemyndigheten gjorde först efterforskningar genom att söka i tillgängliga register, dock utan resultat. Myndigheten skickade också en adressförfrågan till Norge. Innan Kronofogdemyndigheten hade fått svar från den norska myndigheten verkställde myndigheten två ytterligare utmätningar.

Syftet med adressförfrågan har naturligtvis varit att försöka klarlägga var P.N. uppehöll sig. När en sådan förfrågan gjorts, men något svar ännu inte erhållits och förfrågan inte heller följts upp, har det inte funnits grund för att konstatera att det inte kunde klarläggas var P.N. uppehöll sig. Det har således inte funnits förutsättningar att underlåta att underrätta P.N. enligt 4 kap. 12 § UB. Det förhållandet att en utmätning redan hunnit verkställas förändrar inte

2012/13:JO1

den bedömningen. Kronofogdemyndigheten förtjänar kritik för att de två senare utmätningarna gjordes utan att kravet i 4 kap. 12 § UB var uppfyllt.

Upplyningsvis kan nämnas att JO inte är behörig att pröva frågor om skadestånd.